

Od Meže do Poljane

Prežihov Voranc

Spusti se v korito hudournika Meže pri njegovem vzglavju, ki leži na Lužah med Peco in Železno kapljo, ali pa stopi vanj pri njegovem izlivu v Dravo, povsod boš prišel v zanimiv svet. Kajti v tem koritu je v malem strnjena vsa podoba življenja našega slovenskega ljudstva, njegovih bojev, njegovih želja in ciljev. Tu je industrija, od katere životari polovica prebivalstva, tu so kmetje, veleposestva, rokodelci, vasi in gradovi, star trg, cerkve in božje poti; tu so rodoljubi in komunisti, bogataši in berači, stranke in organizacije, hitlerijanci in nacionalisti, kultura in zaostalost, prosvetni domovi in aresti, advokati, duhovniki, učitelji in drugi prosvetljenci. Vse je zbrano v tem, skoraj štirideset kilometrov dolgem vijugastem koritu.

Napotil sem se vanj pri Dravogradu, kjer je ustje mežiške doline. Skoraj hkrati z mežiško dolino se izteka v dravsko dolino tudi sosednja mislinjska dolina. Kilometerček pred izlivom v Dravo se stekata Meža in Mislinja v skupno strugo. Tu zagledamo prvič našo vodo Mežo. In že te iznenadi! Pričakoval si, da bo voda, ki pride iz samih planin in gozdov, pesniško lepa in zelena, namesto tega pa zagledaš črno, umazano žlobudro, ki ne skaklja po strugi, temveč se vleče kot črevo. Zdi se utrujena, kot bi si želela širokega objema sive Drave, kjer se bo lahko predala njenim silnim valovom in se ji ne bo več treba brigati, kako bi se prerila naprej.

Toda že tik pred izlivom so jo zajezile človeške roke in jo prisilile, da goni dve veliki žagi. Ustje Meže ima pri ljudstvu veliko večji sloves, kakor pa bi to zaslužila sila Mežinih vod. Ta sloves izvira sicer še iz preteklosti, toda je tako zakoreninjen, da pozna ime Meža še danes vsa spodnja Koroška tja gor do Velikovca in Volšperga, vsa zapadna stran južne in srednje Štajerske tja do Lipnice in dol do Šoštanja. In to kljub temu, da v samem gnezdecu ni niti kakega gradu niti kake romarske cerkve niti sedeža kakršne koli zbornice. Namesto takih znamenitosti pa leži tik ob strugi poleg žage gosposka hiša s sedežem lesne industrije madžarskih baronov Hiršlerjev...

Pa tudi to še ni pravi vzrok te imenitnosti. Kraj Meža ni znan zadeli baronov Hiršlerjev, čeprav imajo v okolici nekaj tisoč hektarjev posestva — temveč je znan zaradi nekdanjega zakupnika Pernata. Pernat je bil do svetovne vojne celega pol stoletja največji in najznamenitejši lesni trgovec, kar jih je ta del dežele poznal.

Ko se je rodil, tu nekje pod Tolstim vrhom, ni imel nič. Ko je doraščal, je bil za pastirja, za hlapca, za tesača, za flosarja. Kmalu je spoznal, da ima talent za lesno trgovino, ki se je takrat začela razcvetati. Ker je bil pa suh, je vprašanje temeljnega kapitala rešil na ta način, da je stari kmetiški babi, ki bi mu bila lahko dvakrat mati, a je imela nekaj stotakov, obljubil za ta denar sveti zakonski stan. Svoje zakonske obljube sicer nikoli ni izpolnil, toda za dobljeni

denar je začel kupovati les in ga privezavati na repe flosov, katere je plavil za razne gospodarje na Hrvaško in Ogrsko.

Na ta način je postal lesni trgovec. Človeštvu ni znano, če se je razumel tudi na zgodovino in če se je spoznal na razna razdobja družbenega razvoja. Toda dejstvo je, da je napravil tako, kakor so pred skoraj tisoč leti storili grofje traberški in trušenjski, ki so prav tukaj, nad izlivom reke Meže v Dravo, nad današnjim traberškim trgom na strmem hribčku postavili mogočen, staroveški grad, ki je obvladal stečiče petih dolin, dravske proti zahodu in vzhodu, labodske, mežiške in mislinjske. S tem gradom so gospodarili vsem prehodom in vsem cestam teh dolin.

Lesni trgovec Pernat je namreč vzel v zakup Hiršlerjevo pristavo na ustju Meže, tik na dravskem brodu in pred nosom dravograjskega kolodvora ter je na ta način imel v rokah vozal vsega prometa imenovanih petih dolin. Zaprl in zasedel je vse ceste in vse vode; kakor nekdanj roparski vitezi gori na gradu, je Pernat spodaj v rečnem ustju prežal na svoje žrtve. Skoraj petdeset let je ta vozal dolin in cest popolnoma obvladoval, bil strah in trepet tisočernih kmetov, kateri so z njegovo pomočjo šli na beraško polico. Prizanašal pa ni niti graščinam, ki jih je spravljal podse, jih mesaril in razprodajal. Ko je napovedoval milijonske konkurze in so se razni židovski magnati po Budimpešti in drugih madžarskih mestih zaradi njega obešali, je svoje hčere možil s težkimi dotami.

Zdaj je minulo že dokaj let, da tega Pernata ni več, njegova slava pa še vedno daje temu kraju svoj pečat.

Kmalu za Hiršlerjem se razhajata mislinjska in mežiška dolina in zdaj šele jo mahneš na desno. S hriba gleda na nas cerkev svetega Križa nad Dravogradom, ki je znana posebno zaradi tega, ker je med svetovno vojno tu zgoraj jerpergovala podoba device Marije z Višarij na Koroškem. Po vojni so se naši kristjani že veselili, da jim bo ta čudežna podoba ostala in marsikdo izmed njih je že premišljeval, kako bi se dala urediti še druga plat romarske pobožnosti, posebno pa, kar se tiče gostiln in prenočevališč. Toda prelepi upi so hitro splavali po vodi, ker so tudi Italijani, novi gospodarji Višarij, znali ceniti vrednost čudežne podobe ter so svetinjo kratkomalo zahtevali nazaj in jo slednjič tudi dobili.

Prekmalu smo v soteski med Tolstim vrhom in Selovcem, dvema hriboma, ki s svojima tisočmetskima vrhovoma branita vhod v mežiško dolino. Med njima je komaj prostora za strugo Meže, za cesto in za železnico. Kmalu se njuni vznožji spet razširita in že korakaš skozi okroglemu kotlu podobno dolinico, ki se ji pravi Dobrije.

V Dobrijah je tudi izredno hud Blatnikov klanec, nad katerim stoji spomenik tam v bližini padlega koroškega bojvnika Malgaja. Ta klanec je bil svoje dni, ko še tod ni bilo železnice in tudi pozneje, ko je v Meži še stoloval Pernat, pravi križev pot vprežne živine. Pred vojno je občina Tolsti vrh, znana po svoji slovenski trdobočnosti, pri deželnem odboru v Celovcu desetletja moledo-

vala za preložitev tega klanca. Nazadnje je slovenskemu poslancu Grafenauerju le uspelo prepričati deželni zbor, da se mora klanec preložiti. Znal je tako pretresljivo opisati trpljenje živine in voznikov na tem klanecu, da so celo poslanci nemško-nacionalne večine vzklikali:

„Nehajte! Preložitev je samo po sebi razumljiva stvar.“

Grafenauer je že triumfiral. Preden so pa začeli glasovati, je neki nemški poslanec nenadoma vprašal, v kateri občini leži ta nesrečni klanec.

„V tolstovrški!“ mu pojasni Grafenauer.

„V tolstovrški! V občini teh trdibučnežev,“ se začudi nemški poslanec. „Tem pa klanca ne bomo prelagali.“

In predlog je padel pod klop.

Pod klanecem je staroznana Blatnikova gostilna. Stari Blatnik je postavil hišo na eno nadstropje, toda ko je mimo hiše privozil prvi vlak, se je nadstropje zrušilo in od tistih dob je krčma pritlična, kakor se spodobi vsem stari, poštenim obcestnim gostilnam.

Z drugega brega Meže gleda doli na krčmo Rožejeva kmetija. Nekdanji njen lastnik jo je zapil tako rekoč pri Blatniku. Kadar mu je zmanjkalo denarja, sta s krčmarjem kratko malo stopila na cesto in Rožej je s prstom pokazal v breg:

„Tega z dvema vrhovoma za tri rajniše.“

Potem se je vrnil v krčmo in pil, dokler ni teh treh rajnišev zmanjkalo. Nato sta spet odšla na cesto, kjer je kmet spet s prstom pokazal v gozd:

„Tega debelega za pet rajnišev.“

Čez nekaj let je bilo oplaknjeno vse prostrano pobočje onostran Meže. Ko je padlo zadnje deblo, je kmet Rožej odšel k znanemu padarju Augustinu v Guštanj in rekel:

„Gospod padar, grlo me boli. Poglejte vanj, če ni morda obtičal tam vrh kakega borovca, ki sem jih skozi pogнал. Rad bi kako mažo.“

„Zini!“ mu je ukazal padar in ko je oni zinil, mu je pripeljal tako zaušnico, da se je kmet opotekel po sobi.

„Tu imaš mažo!“

Ko se je Rožej spet pobral, je mirno vprašal:

„Koliko pa ta maža velja?“

„Pet rajnišev, ker je mastna,“ je odvrnil padar prav tako mirno.

Rožej je položil na mizo zadnjih pet goldinarjev, ki jih je imel.

Od Blatnika dalje se korito zopet zoži. Čez nekaj minut smo že pri Javornikovi kapelici, ki čepi na skali tesno ob vodi, tam kjer se izliva v Mežo hotuljska voda Dula, prvi pritok Meže, ki prižene svoje čiste vode iz podzemnih rezervoarjev Uršlje gore.

Kapelica je postavljena na mestu, kjer je pred stoletji izdihnil graščak na Javorniku. Bil je strog in krut s svojimi številnimi podložniki. Ob žetvi je bil

žanjicam, ki so delale raboto na njegovih obširnih njivah, venomer za petami. In kadar je katera zaostala za vrsto, jo je, kažoč na zaostanek, podrezal: „Ali je tu notri kak kuščar skrit, da se ga bojiš?“

Ker se je zadelj svojih pravic sprl z duhovsko gosposko, so ga postavili pred plemiško sodišče v Nemškem Gradcu. To ga je spoznalo za krivičnega in ga obsodilo na poljub železne device.¹ Devica ga je pa prehudo stisnila in začel je že domov grede umirati. Pripeljali so ga pod grajski hrib, kjer je izdihnil ravno na mestu, kjer stoji še dandanes spominska kapelica. Že s poti je poslal na grad ukaz, da morajo podložni kmetje za njegov prihod zaklati toliko svinj, da se bo mogel okopati v topli svinjski krvi, kajti le to da ga lahko ozdravi. Ko je vprega prišla pod grad, so kmetje začeli klati svinje in so delo ravno končali. Tedaj so na dvorišče pripeljali mrtvega graščaka. Zadelj tega ta kapelica ni le spomenik umrlemu trinogu, temveč spomenik suženjstvu njegovih podložnikov.

Malo dalje od tega spomenika je „votla peč“, skozi katero še dandanes teče hudournik Meža. V starodavnih časih ni bilo tako globokega korita, temveč sta se tu spajala Tolsti vrh in Javornikov hrib z mnogo višjim naravnim nasipom. Za njim se je razprostiralo veliko jezero, ki je segalo še tja mimo Prevalj in pokrivalo vso kotlino, kjer leži danes trg Guštanj in druge okoliške vasi. Trška cerkev ter ona na Farni vasi imajo še danes priimek: „na jezeru“. Toda Meža, ki se je svoje dni s slapom iztekala iz jezera, si je v teku tisočletij izjedla globljo strugo, dokler se ni jezero naposled odteklo. Danes je le še „votla peč“ vidna in romantična priča tega tisočletnega procesa.

Čim imaš „votlo peč“ za hrbtom, se začne soteska zopet širiti, hkrati pa zagledaš pred njo prelepo lego trga Guštanja. Preden prestopimo most, gremo mimo hlevov Jagrove gostilne, ne vedoč, da je tu še pred dobrimi sto leti stal mogočen grad Grünbichl. Tu so se do poslednjega časa držali še lutrovski predikanti, dokler jih koroški deželni stanovi niso izgnali ter so se umaknili v Slovenjgradec. O gradu nam ni ostalo nič zapisanega iz tistih časov. Grad sam se je sesul v Mežo.

Onostran mostu se že začne trg Guštanj. Stara, silno stara reč in če bi se o domoznanstvu vodila kaka knjiga, če bi spomini segali še preko jubilejev požarnih bramb, bi trg že davno lahko obhajal sedem- ali osemstoletnico svojega obstanka, če ne več. Od ustanovitve dalje je bil last koroških plemičev Auffensteinov, Sponheimov in drugih, dokler ni dobil svojih lastnih gosposkih pravic, lastne uprave, lastnega sodstva.

Guštanj je bil dolga stoletja središče rokodelstva in cehovstva ne samo mežiške doline, temveč velikega dela spodnje Koroške. Tu so živeli stoletni rodovi žebjarjev, kovačev, lončarjev, krznarjev, glavničarjev, pletarjev, ščetarjev, usnjarjev, klobučarjev in drugih rokodelcev. Tu so se vršili najvažnejši semnji in tudi največji semenj spodnje Koroške; prvoseptembski letni semenj

¹ Eiserne Jungfrau, srednjeveško mučilno orodje.

v Pliberku je bil prej v Guštanju, dokler niso nekoč Pliberčani Guštanjčanom ukradli sejmskega patenta in s tem pravico semnja zvijačno prenesli v Pliberk.

V preteklem stoletju, ko se je v teh krajih pričela prebujati slovenska narodna zavest, je bil trg Guštanj znan kot nemški otok. Kljub temu pa je imel v svojem grbu lipo. In prečudno tudi to, da je že takrat najvplivnejši tržan, patricij Čebul, imel pri stari trški gardi slovensko komando.

„Riti proti lipi!“ je vpil nad nemškimi in nenemškimi tržani, ko je hotel, naj se vrsta obrne na drugo stran.

Šele mnogo let kasneje je prišel na vrsto „Kehrt euch!“

Danes je cehovske slave že davno konec; zastava trške garde ter magistratni pečat z lipo v sredi ležita med staro občinsko šaro. Potomci nekdanjega strumnega poveljnika Čebula pa se borijo na nemški strani za življenjski prostor.

Še danes je Guštanj poln prelepih koticov, dasiravno je lepih, starih hiš zmeraj manj. Harmonična zaokroženost, h kateri sta včasih pripomogla vsaka stavba in vsak plot, se izgublja, vanjo pa se vrivajo neokusna, modernizirana popravila, ki kvarijo staro lepoto. Le priroda okoli trga se še drži starega. Meža ter dva potoka, ki se v trgu izlivata vanjo, ga napolnjujejo z večnim šumenjem svojih voda in tesni bregovi ga varujejo skoraj od vseh strani.

Da je ta kraj resnično lep, bi se mogli prepričati tudi zategadelj, ker so ga včasih kar tri plemiške družine izbrale za prebivališče. En tak sedež je zgodovina že izbrisala, to je grad, o katerem smo govorili pri vходу v trg. Na vzhodni strani, tik nad zadnjimi hišami stoji graščina Javornik. Stari, prvotni grad je včasih stal malo višje na hribu nad „votlo pečjo“, toda že za časa Valvasorja je bil razvalina in le kup kamenja priča še dandanes o njegovem obstanku.

Pravijo, da je od tega gradu, čigar potomci „von Jaborneggi“ še danes živijo nekje na Koroškem, šel podzemni prehod do gradu Šrotenek pod Uršljo goro, ki se je včasih imenoval Kačji grad. Tega prehoda do danes še niso odkrili, res pa je, da veže oba gradova star trdnjavski sistem, ki še ni izginil in ki ga ljudstvo imenuje: „turški okopi“. Ta sistem obstoji iz globokega rova in iz deset še vidnih velikih, mestoma globokih okroglih okopov, od katerih je največji oni na Prežihovem vrhu, ki nosi ime „tabor“. Ta trdnjavski pas je zapiral pot iz Štajerske na Koroško. Če danes opazuješ te stare naprave, ti stopi pred oči bridka zgodovina naših podložniških prednikov, in skoraj ne moremo razumeti, kako so mogli prekopati toliko zemlje. Kljub tem okopom so turške vojske večkrat hrule po teh krajih. Pri cerkvi svetega Mohorja, ki stoji sredi takega okopa, stojita še dve orjaški, stari lipi od treh, ki jih je turški poveljnik zasadil v spomin na čas, ko je tod taboril.

O moči javornikove ter šrotneške graščine ne pričajo le okopi in spominska kapelica, temveč tudi še druge priče. Pri Šroteneku se vidi v zidovju vdolbina, v kateri bi človek ne mogel niti dobro sedeti niti dobro ležati, v kateri pa je po ustnem izročilu prečepel podložni kmet Prežih celih sedem let zato, ker je graščaku ukradel divjega merjasca...

Iz arhiva javorniške graščine, v katerega je že po svetovni vojni guštanjski trgovec Brundula zavijal špeh in klobase, si se pa mogel črno na belem poučiti o socialni zgodovini mežiških prebivalcev. Še meni je ta trgovec 1922. leta zavil kos papricirane slanine v papir, na katerem je bilo v nemškem jeziku zapisano:

„Smerečnikova kajža mora gradu Javorniku vsako leto oddati: za veliko noč 30 jajc in enega kopuna, za božič pa 15 jajc in eno kuro...“ Papir je bil več kot dve sto let star.

Pri Smerečnikovi kajži je bilo le toliko sveta, da je mogel podložnik ob svojem prerediti eno samo kravo. Kako čudo, če je cerkev ravno pred velikonočnim in božičnim praznikom uvedla štiridesetdanski, oziroma adventni post!

Tretji grad Ravne stoji na južno-zahodni strani trga. Kakor je grad Javornik povezan s preteklostjo s celo vrsto legend in pripovedk, se o zgodovini tega tretjega gradu ne ve nič podobnega. Kvečjemu to, da so predniki sedanjih lastnikov pred več kot stopetdesetimi leti pokupili majhne kovaške luknje ob Meži pod gradom in iz njih v teku časa napravili tovarno jekla in železa

Medtem ko je Javornik, grad fevdalne gosposke, propadal, se rušil, izgubljal grunt za gruntom ter naposled postal navadna večja kmetija, je moč gradu Ravne rastla, se večala, se širila na vse strani, dokler ni segla dlje kot je segel odmev treskanja tovarniških tlačnih kladiv — dokler ni grad zagospodoval nad prostranejšim ozemljem, kakor je površina same mežiške doline.

Zakon napredka je naposled začel krhati tudi njegovo moč: tovarna pod gradom se je po vojni spremenila v delniško družbo, na velikanskem posestvu pa je začela glodati tako imenovana nacionalizacija. Obljubljena agrarna reforma je strašila okrog gradu, kajti številni, zemlje lačni najemniki in drvarji so to obljubo vzeli zares...

Da bi se odstranila ta nevšečnost, so gradu Ravne priskočili na pomoč razni gospodarstveniki in nacionalizirali cele pristave in planine. Zemlja je prešla iz grofovskih rok v roke domačih kapitalistov, ki nalagajo trud svojih prstov v slovensko obmejno zemljo.

Ker smo se v Guštanju predolgo zamudili, jo moramo zdaj urneje pobrati proti Prevaljam. V Dobji vasi, kjer je mežiška dolina najširša in nam hudo-urnik za kratek čas izgine izpred oči, se spomnim tiste kmetice, ki je tu svojčas zdravila živino in ljudi, dasi za to ni imela nobene pravice. Neki takratni guštanjski zdravnik, ki je bil že sit njene konkurence, je nekega dne napolnil steklenico z vodo svoje kobile in najel nekoga, da je šel z njo h kmetiški rano-celnici, češ da je gospa ta in ta nevarno zbolela ter so zdravila nujno potrebna.

Kmetica je vodo pogledala in rekla:

„Bolezen te gospe je res zelo težka; povejte vašemu gospodu, naj ji vsak dan dà nekaj funtov ovsa ali pa koruze, če jo hoče rešiti.“

Ustno izročilo molči o tem, kako je zdravnik ta nasvet upošteval, ve se le, da je odslej kmetica imela mir pred njim.

Toda že je pred nami Brančurnikova krčma pod Zagradom. Tu mimo ne gre noben pošten popotnik, odkar hiša stoji. Pred hišo stoji ogromna kamenita klop, napravljena iz lepo okrašene rakve iz rimske dobe. Zgoraj na hribu je namreč nekoč stal rimski kastel. Zagrad sam in hribček, na katerem stoji cerkev svete Barbare, je ovit v celo kopo pravljličnih legend. Tu je pravljica o gradu, o jezeru, o grajski devici, ki se ni marala poročiti, kakor je želel graščak, in se je vrgla v jezero; tam, kjer so jo našli, stoji danes kapelica.

Vse to ozemlje, tako zavito v pravljlično preteklost, leži danes pred menoj z vso svojo okrutno goloto vsakdanjega življenja. Tu je tovarna za lepenko, katere temelji so zgrajeni iz razvalin rimskih utrd. Dva brata sta bila na Selah nad Kotljami; eden je dobil domačijo, a drugi je odšel delat na prevaljske plavže kot težak. Tisti, ki je dobil domačijo, jo je v nekaj letih zapil ter postal dninar, oni pa, ki je bil dninar, je postal trgovec, hišni posestnik, restavrater, veleposestnik, industrijalec. Ta je postavil to tovarno lepenke.

Prevaljam pravijo dolga vas. Pred petdesetimi leti so tukaj demontirali obširne plavže in valjarne, ter jih prenesli v Donawitz na Gornje Štajersko. Tukaj se je izcimila ena izmed korenin današnje nemške monopolistične težkoindustrijske družbe „Hermann Göring-Werke“. Tisoči delavcev so se preselili, ostale pa so razvaline plavžarskih poslopij ter upokojenci.

Takrat je Prevalje prvič vrag vzel.

Po prevratu so Prevalje nenadoma postale središče za reševanje koroške polomije. Prišli so okrajni državni uradi vseh vrst, obmejna postaja, centrale raznih družb, razna tajništva, poslanci. Ker ni bilo primerne zapora za okraj, so ga sezidali z občinsko novico. Ko je bilo vse prirejeno, kar potrebuje dobra okrajna uprava, so vse naprave kratko in malo premestili v Dravograd.

Takrat je Prevalje drugič vrag vzel.

Ostal je le arest, ki čaka, da se preselijo vanj razni pravičniki tega sveta. Ljudje trdijo, da ta čas ni več daleč. In ostala je cerkev, ki je svoje dni veljala za svet kraj, za tako svet kraj, da je neko prevaljsko romarico, ki je romala v Šentandrež v Labodsko dolino, tamošnji spovednik iz spovednice nagnal, ki mu je zaupala, odkod je priromala:

„Kaj pa laziš semkaj po odpustke, baba, ko si iz svetejšega kraja, kakor je ta podelani Šentandrež.“

Čisto brez vsake romantike ležijo pred nami današnje Prevalje. Niti romantična razprodaja ugaslega leškega rudnika, ki leži pol ure hoda odtod, ni mogla rešiti njih slave, njih legend. Hej, osemdeset hiš, sedem sto ali kaj hektarjev grunta, zaraslega gozda, vrtovi, vile — kaj ne zasluži vse to zanimanja narodnih zveličarjev in pravičnikov...?

Spet stopamo poleg Meže. Njene vode so zdaj zeleno čiste, ker je ne blatijo več pralke premoga. Pri Stoparju, kjer priteče vanjo potok Reka iz Šen-

danjela, bi lahko zavili ob njej v ta obmejni kraj, kjer je Meško pisal svoje „Tihe večere“. Še pred njim je neki drugi fajmošter razširil slavo tega kraja.

Bila je huda suša, ki je pretila uničiti vso poljsko rast. Kmetje so se pogajali z župnikom za prošnje na Strojno, da bi bog dal dežja. Ponujali so mu pet rajniš, fajmošter pa je zahteval deset. Naposled so zdržali kmetje. Procesija se je vršila ob velikanski udeležbi kmetov. Toda prošnjaki se še niso utegnili vrniti domov, ko se je vлил dež. Vendar je komaj orosil naravo.

Kmetje so znova šli k župniku.

„Premalo ga je bilo! Saj sem vam pravil, da za pet rajniš ne more biti dovolj dežja!“ jim je ta razložil vzrok neuspeha.

„Naj ga bo zdaj za deset rajniš,“ so rekli farani.

In spet je šla procesija ob še večji udeležbi na Strojno. Spet se priprošnjiki še niso utegnili vrniti domov, ko se je že začelo neurje. Najprej se je vлил dež, potem pa je začelo nasipati točo, da je uničilo vso rast.

Zdaj so se kmetje hudovali, kaj da je to? Župnik pa jim je stvar pojasnil:

„Majhna pomota! Za pet rajniš je bilo premalo dežja, za deset pa preveč. Za sedem ali osem bi ga bilo ravno prav.“

Na Poljani, kjer se odcepi cesta proti Pliberku, izprežemo. Stara prostrana domačija je to, nekdanje graščinsko posestvo, čigar lastniki so volili poslance v veleposestniški kuriji za koroški deželni zbor. Veleposestniška kurija je bila nemškonacionalna trdnjava. Ravno tistemu Pernatu iz Meže, o katerem sem spočetka govoril, pa gre zahvala, da je poleg mnogih drugih stebrov te trdnjave razbil tudi tega. Najprej je zadolžil lastnika do vratu, potem pa mu je vzel posestvo in ga naposled prodal prvemu, ki mu je izpolnil račun. In v poljanskem primeru je bil kupec ravno Slovenec.

Če bi nadaljevali to pot, bi se kmalu znašli v kraljestvu Pece in njenih planinskih sosed. Vsa veličastna se dviga Peca pred nami. Njena pobočja ter žlebovi, ki se zvijajo okrog njih, imajo v sebi toliko posebnosti in toliko življenja, da se izplača odpraviti se v ta raj, kakor ga imenujejo nekateri, ali v ta pekel, kakor ga preklinjajo drugi. Toda do izvira Meže, ki je za Peco, je še več kot polovica poti, in popotnik jo mora nastopiti svež in spočit. Zato ostanem danes na Poljani.

Na Krasu

Branka Jurca

Čez kopico hiš in ozko razkosanih kotlinic je legel nemir somračja. Zganil se je najprej visoko pod nebom, kjer so se čisto medlo svetile prve zvezde, se stisnil in utrnil brez najmanjšega šuma. Na dnu kotanje je naposled obležal. Potem je rasel vedno bolj odločno.